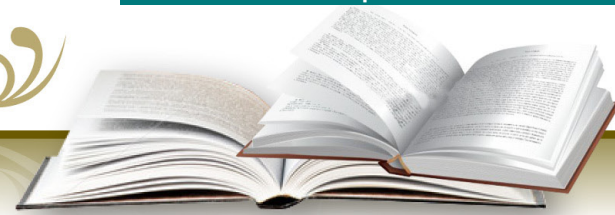

תורה והוראה

449

פרשת ויקהל תשע"ט

קורא יקר,

המדרש מלמד ש"ויקהל משה" של תחילת פרשת ויקהל מכפר על ההתקהלות של העם על אהרון, בדרישה של חטא העגל: "קום עשה לנו אלהים". ההתקהלות של קדושה, כדי להורות את העם על בניין המשכן, מכפרת על ההתקהלות של חטא העגל.

אך קודם שהורה להם משה על עניין המשכן, הוא לימד אותם על מצוות השבת. להוראה זו יש השלכה הלכתית, כפי שדורשים חז"ל: בניין המשכן אינו דוחה את השבת, ויש לשבות ממנו בשבת. אך מה המשמעות של השבת לעניין תיקון חטא העגל? למה ההתקהלות של קדושה הייתה צריכה להתחיל ממקום זה?

ייתכן שהתשובה לכך מונחת בתוספת שיש בפרשה זו על שאר פרשיות התורה העוסקות במצוות השבת. בשאר מקומות בתורה שבהם מוזכרת מצוות השבת, המיקוד הוא איסור עשיית מלאכה. לצד איסור מלאכה, בפרשתנו מוזכרת גם איסור הבערת אש: "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת" (שמות לה, ג).

אש מייצגת את יכולת האדם ליצור בעולם הזה. כמו הקב"ה בעצמו, גם

מאמר השבוע עוסק ביסודות של שימוש בחשמל בשבת. איזו סיבות ניתנו לאיסור השימוש בחשמל בשבת? האם מדובר על איסור תורה או איסור דרבנן? כיצד התפתחויות טכנולוגיות השפיעו על היסודות ההלכתיים של חשמל בשבת? ומה המנהג בפועל? בשאלות אלו, ועוד, נעסוק במאמר השבוע.

חשמל בשבת: סקירה הלכתית

בפרשת השבוע אנחנו מוצאים את מצוות התורה להימנע מהבערת אש בשבת: "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת" (שמות לה, ג). אם בעבר המקור הבסיסי לאנרגיה בכל הקשור היה האש, כיום נטל את מקומה החשמל. כמעט כל שימוש שבעבר סמך על אש נסמך כיום על חשמל: תאורה, בישול, חימום, ועוד רבים.

עם המצאת החשמל, אין פלא אפוא שמעמדו של חשמל בשבת הפך לשאלה עצומה בקרב פוסקי ההלכה, והגדרתו מאפיינת את האופי הציבורי של השבת כיום. שאלות סביב חשמל בשבת חובקות נושאים רבים הקשורים לשימוש במכשירי חשמל רבים, ואלו ממשיכים להעסיק את הכתיבה ההלכתית עד היום.

במאמר הנוכחי נעסוק ביסודות של שימוש בחשמל בשבת. איזו סיבות ניתנו לאיסור השימוש בחשמל בשבת? האם מדובר על איסור תורה או איסור דרבנן? כיצד התפתחויות טכנולוגיות השפיעו על היסודות ההלכתיים של חשמל בשבת? ומה המנהג בפועל? בשאלות אלו נעסוק בהמשך הדברים, ואילו בשבוע הבא נעסוק בע"ה בדיון במכשירים חשמליים שונים.

האם הפעלת חשמל מהווה מלאכה בשבת?

הסכמת (כמעט) כל הפוסקים במאה השנים האחרונות היא שאסור להפעיל תאורה חשמלית או מכשירים חשמליים בשבת. הכוונה אינה רק לתאורה של נורות חשמליות, שבעבר פעלו על-ידי חוט מתכן מלובן מחום - כפי שנזכיר להלן - אלא לכל תאורה ומכשור חשמלי. השאלה היא מדוע: מהו הנושא ההלכתי המרכזי שבגיננו יש לאסור את ההפעלה של מכשירי חשמל בשבת? לשאלה זו ניתנו מספר הצעות שונות.

• בונה

אחת הדעות המשמעותיות ביותר בכל הנוגע לשימוש בחשמל בשבת היא דעת החזון איש. החזון איש (אורח חיים נ, ט; ע"י גם ספר מאורות נתן ו, ז) כותב שסגירת מעגל חשמלי נחשבת ("קרוב הדבר") למלאכת בונה, שהיא מלאכה דאורייתא של שבת. על-ידי סגירת המעגל הוא קם מ"מוות" ל"חיים", ובכך נעשה איסור של בונה (החזון איש מזכיר שלמרות

שבדרך כלל "אין בונה בכלים", כאן הדבר שונה).

כאמור, לפי יסוד זה ייתכן שהפעלת משכיר חשמלי בשבת תהיה איסור תורה. מעבר לאיסור בונה, החזון איש מזכיר שיש בסגירת המעגל איסור של תיקון מנא - כפי שיבואר להלן. רבים דנו בדעת החזון איש, כאשר המפורסם שבהם הוא הרב שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, שדן בנושא בשו"ת מנחת שלמה (חלק א', סימן יא). הוא מזכיר מספר סיבות לכך שאין לאסור את החשמל בשבת משום איסור בונה, כאשר המרכזי שבהן היא שהדבר דומה לפתיחת וסגירת דלת של בית. אמנם מדובר לכאורה במעשה של בניין וסתירה, אין איסור בשבת בסגירת דלת כיון שהדלת נוצרה כדי לסגור ולפתוח תמיד, ולכן אין בכך בניין וסתירה (עי' ברמ"א, אורח חיים תרכ"ג).

אם שרוב הפוסקים לא בהכרח מסכימים לדעת החזון איש (וגדולי הפוסקים שדנו בחשמל לפני החזון איש כלל לא הזכירו את האפשרות של איסור בונה), דעתו בהחלט מובאת על-ידי כל הפוסקים שעוסקים באיסור חשמל בשבת, וחוששים לדעתו (עי' למשל בשו"ת ציץ אליעזר ח"ו, סימן ו; שו"ת מנחת יצחק ח"ג, סימן לח).

• מכה בפטיש

אפשרות נוספת להבין את האיסור של סגירת מעגל חשמלי בשבת היא תחת מלאכת "מכה בפטיש". מלאכת מכה בפטיש עניינה גמר המלאכה של תוצר מסוים (המכה האחרונה שניתנת בפטיש), כאשר הוא נעשה בכך מוכן לשימוש (למשל חיתוך קצוות החוטים לאחר גמר התפירה). בשו"ת ציץ אליעזר (חלק ו, סימן ו) מציע הסבר זה, ומזכיר כתקדים לכך את התקדים של טעינת שעון מכני שנאסר על-ידי כמה פוסקים מסיבה זו (עי' משנה ברורה שלח, טו). באופן דומה, הרב אשר וייס שליט"א (שו"ת מנחת אשר, חלק א, סימן ל; עי' גם ח"ב, סימן לד) הציע שהפעלת מוצרי חשמל בשבת נאסרה באיסור "תיקון מנא", איסור תחת ההגדרה של מכה בפטיש (שמוזכר כבר על-ידי החזון איש).

אולם, ההצעה של מכה בפטיש הוזכרה כבר על-ידי הרב שלמה זלמן אויערבך זצ"ל (שו"ת מנחת שלמה, חלק א, סימן ט), שדוחה את ההצעה. הוא קובע שמכשיר חשמלי שנוצר כדי להפעיל ולהפסיק את פעולתו בכל עת לא יכול ליפול תחת הגדרת מכה בפטיש, שכן המכשיר לא בא בכך לידי כל "גמר". גם הרב יעקב ברייש (שו"ת חלקת יעקב ח"א, סימן נג) דוחה את האפשרות הזאת.

מנגד, יש לציין שבשו"ת אגרות משה (אורח חיים ח"ד, סימן פד), בדיון אודות השימוש ברמקול בשבת, מזכיר איסור של בונה או של מכה בפטיש בשימוש בחשמל בשבת.

• מוליד

אפשרות של איסור דרבנן בשימוש בחשמל בשבת היא איסור מוליד, שעניינו יצירת דבר חדש, כגון שינוי מצב צבירה (ממוצק לנוזל, למשל) או "מוליד ריח בבגדים" (ביצה כג, א; רמ"א, אורח חיים תקיא, ד). הרב יצחק שמלקס (שו"ת באר יצחק ח"ב, סימן לא) הציע שהפעלת מכשיר חשמלי נחשב ליצירת דבר חדש, שכן האדם יוצר את הזרם החשמלי ש"מחיה" את המכשיר. מכאן שיש בכך איסור דרבנן של מוליד.

בשו"ת ציץ אליעזר (ח"א, סימן כ, פרק י) חלק על הגדרה זו. בדיון אודות שימוש בטלפון בשבת, הוא דוחה את ההשוואה בין מוליד ריח בבגדים לבין מוליד זרם חשמלי, בטענה (בין היתר) שאין להשוות ריח שניתן לחוש לזרם חשמלי שנסתר מן העין.

בדרך דומה גם הרב שלמה זלמן אויערבך דחה את הנימוק של מוליד, כשהוא מציין מקרים רבים של יצירה שלא נאסרו על-ידי חז"ל מדין מוליד, ומכאן שאין ללמוד מהמקרה של מוליד ריח בבגדים לשאר אופנים של יצירת דבר חדש.

לאדם ניתנה יכולה ליצור, כביכול, יצירה של "יש מאין" - אש מתוך אבנים. האיסור על הבעת אש בשבת מורה לנו שעניין שביתת שבת אינו רק לשבות מטרחת ומלאכת החול. יש גם מספר עמוק, פנימי יותר. בשבת עלינו לחדול מיצירה גשמית, יצירה ארצית. כפי שהרמב"ן מבאר, בכל איסורי מלאכה בשבת יש ממד של יצירה - אם בישול, אם זריעה, אם תפירה. עלינו לשבות בשבת מכל יצירה ארצית.

חטא העגל היה חטא של מטריאליזם. העם לא היה יכול לעמוד בפיתוח של החומר, בחשק לתת ביטוי ארצי לאלוקות של הקב"ה. אנו מצווים לקיים קשר עם הקב"ה שיסודו רוחני, קשר שאין לו ביטוי של דמות ותמונה, של פסח ומסכה. העם לא עמד בדרישה זו, ו"עשו להם פסל מסכה" שדרכו יעבדו את ה'.

במצוות השבת יש אפוא תיקון לחטא העגל. השבת מזכירה לנו שבתוך העולם הגשמי, בתוך ימי השבוע, יש פינה השמורה לרוחניות, שבה אנו פוסקים את מלאכת היצירה שלנו בגשם, ומתמקדים ברוח. דבר זה נכון ליום השבת, והוא גם משפיע על היומיום: אמנם רוב הזמן שלנו מושקע ביצירה ארצית, עלינו לשמור חלק מהזמן והכוח שלנו למציאת פינה של רוגע, של שקט, הרחק מרעשי הרקע של גשם, שבו אנו יכולים לעסוק ביצירה רוחנית.

יום השבת, וזכירת השבת בימי החול, מסייעים לנו לקיים קשר רוחני עם הקב"ה, קשר המשולל מכל ייצוג פיזי. על-ידי השבת אנו מתרחקים מחטא העגל.

סיבות נוספות לאיסור ושינוי הזמנים

כמה נימוקים נוספים הוצעו לעניין איסור חשמל בשבת, שכיום תוקפם נחלש בשל שינויים טכנולוגיים. נזכיר שניים מהם.

החזון איש (אורח חיים נ, ט) מזכיר טעם שהעברת זרם חשמלי בחוט החשמל יחמם את החוט עד לדרגת "יד סולדת בו", ויהיה בכך אפוא איסור של "בישול" בחימום החוט (ע"ל להלן). החזון איש מבאר שדבר זה נאסר גם כשאדם אינו מודע לחימום של החוט.

הרב שלמה זלמן אויערבך חלק על כך, וביאר שכיון שמדובר בחימום זמני בלבד, וכיון שאין כאן שום כוונה לחימום החוט (ולא אכפת לאדם כלל מזה), אין בדבר איסור. בנוסף לכך, כיום יש לציין שחימום החוט הפנימי אינו רלוונטי לרוב ככל מכשירי החשמל שאנו משתמשים בהם, ולכן הנימוק הזה בדרך כלל אינו נוגע למעשה.

עוד שיקול שהועלה בעבר הוא העניין של יצירת ניצוץ על-ידי הפעלת המתג החשמלי. יצירת ניצוץ בשבת מהווה איסור דרבנן (ביצה לג, א), והחזון איש (שם), החלקת יעקב (א, נה) ואחרים מזכירים את הנושא בהקשר להפעלת משכיר חשמלי בשבת. גם כאן הרב שלמה זלמן אויערבך דחה את הדברים, וטען שכיון שמדובר בניצוץ קטנטן, שאינו נראה לעין, ושאינו מוליד כל חום, ייתכן שאין להחשיבו כלל כאש. בנוסף, אין כל כוונה ליצור את הניצוץ, הניצוץ אינו רצוי, ויוצרים אותו כלאחד יד (שלא בדרך רגילה).

כיום, ברוב מכשירי החשמל אין בכלל יצירה של ניצוץ, ולכן הנימוק פחות רלוונטי לשאלות רבות של שימוש עכשווי בחשמל.

נורות תאורה לוחטות

התשובות הראשונות ביחס לשימוש בחשמל בשבת עסקו בנורות חשמליות שיצרו אור על-ידי חימום חוט מתכת עד שהוא זרח. על-פי דברי הרמב"ם (שבת יב, א), בחימום חוט מתכת יש איסור הבערה (ע"ל שע"ל הצינן שיח, א), ואילו לדעת הראב"ד האיסור בכך הוא איסור בישול. כך או כך, כאשר מחממים חוט מתכת עד כדי זריחה בוודאי שיש בכך איסור תורה. מכאן נקטו פוסקים רבים שיש איסור תורה בשימוש בנורה

חשמלית בשבת (ע"ל שו"ת בית יצחק, יורה דעה א, כ; שו"ת אחיעזר ח"ג, סימן ס; מלמת להועיל, אורח חיים מט; חזון איש, שם; וכן אחרים). יש לציין שכמה פוסקים כתבו שאיסור זה נאמר דווקא בשבת, ולא ביום טוב. הרב צבי פסח פרנק (קול תורה, שנה תרצד) וכמה פוסקים נוספים (ע"ל מקורות בספר חשמל בהלכה ב, ה) סברו שמותר להדליק נורה חשמלית ביום טוב, כיון שמדובר ביצירת "אש" באופן שאינו ישיר. אולם, הסכמה רוב הדעות היא שדבר זה נאסר גם ביום טוב, כפי שנקט הרב משה פיינשטיין (שו"ת אגרות משה, אורח חיים ח"א, סימן קטו) ואחרים.

המנהג למעשה

הרב שלמה זלמן אויערבך (שו"ת מנחת שלמה, שם) מסכם שאמנם לא מצא מקורות ברורים לאיסור את החשמל בשבת, באופן שאין בכך יצירה של חום או של אור, אך להלכה המנהג הוא להחמיר בדבר, וכל פוסקי ההלכה הסכימו לחומרא זו. מכאן שאין להקל בדבר.

מדובר בעיקרון חשוב בפסיקת הלכה, כפי שניתן לראות בדברי החזון איש לעניין פתיחת מטריה בשבת. החזון איש (אורח חיים נב, ו) נוקט שאמנם על-פי עיקר הדין ייתכן שיש להסיק שמותר לפתוח ולסגור מטריה בשבת, אך עדיין "ניכר בו עובדא דחול ואיכא פרצה... והרי הדבר מסור לחכמים לגדור גדר במקום הפרצה".

כפי שראינו, לפי כמה דעות יש לחשוש אפילו לאיסור תורה בהפעלת מכשיר חשמלי בשבת, והמנהג הרווח הוא לנהוג כך להלכה. עם זאת, כאשר יש דילמה בין שני מעשים אסורים בשבת, כגון בין להתקשר בטלפון לנהג שאינו יהודי כדי להגיע לבית חולים לבין נהיגה עצמית ברכב (כאשר אין הבדל ביניהם לעניין הצלה מידית), חשוב להיות מודע שטיב האיסור של שימוש במכשירים חשמליים אינו ברור לגמרי, בוודאי לא ברמה של איסור תורה. בוודאי שיש להעדיף שימוש בטלפון על פני נהיגה ברכב.

במאמר של שבוע הבא נדון בע"ה בשימוש במכשירים חשמליים מסוימים: מקררים, טלפונים, שעוני שבת, ועוד, שכל אחד מהם מעלה שאלות ספציפיות בנוגע לשימוש בשבת.

שו"ת הלכתי

מתוך השאלות שנשאלו באתר האינטרנט din.org.il בשבוע האחרון

הבעל קמצן ואינו מסכים להוצאות חיוניות לטעמי

שאלה:

שלום רב, אני אישה עובדת בחוץ ובנוסף כמעט כל תפקוד הבית נופל עלי, בעלי עובד ג"כ בחוץ. בעלי אדם חסכן מאוד ו מאוד מאוד ואני פחות, האם כל דבר שאני קונה לעצמי עלי לשאול את בעלי? (ע"פ הסטנדרטים שלו הרבה דברים הם מותרות) כמו כן, במידה והילדה שלי זקוקה לעזרה עם

קלינאית תקשורת/טיפול רגשי הוא אינו מעוניין שאתן לה טיפול כי זה יקר האם אני יכולה לקחת אותה בלי לעדכן אותו מאחר ואם אשאל אקבל תשובה שלילית בוודאות. האם במידה ואני מתנהלת עם משק הבית ביותר לרז'יות מבעלי אני גוזלת אותו? אודה לתשובה

תשובה:

שלום רב,

לדעתי את יכולה להוציא כסף משלך עבור הטיפול של הילדה.

א. אם הילדה זקוקה לטיפול כזה. האב מתקופק חובת מזונות הילדים מחוייב לממן את הטיפול הזה. חובת מזונות הילדים מעיקר הדין הוא עד גיל 6, ולמעשה לאחר תקנות הרבנות הראשית החובה היא עד גיל 18. ולכן, אם ההוצאה נצרכת לחיונית עבור הילדה. כופין את האב לממן את זה. ובמקום לתבוע בביה"ד שיקיים את חיובו, את יכולה לקחת כסף ולממן את הטיפול.

ב. בזמנינו היום כאשר רוב הנשים עוסקות במלאכות שאינן מחובתה כמו טווייט צמר וכד', יש מחלוקת בראשונים האם מעשה ידיה שלה או של בעלה, שהרי אינו יכול לכפות עליה לעבוד בעבודות אלו. דעת הרשב"א (ח"ד סי' קנב) שמעשי ידיה במצב כזה שלה. וכך גם דעת הראב"ד ראה בטור אבה"ע סי' צה. אולם דעת הרשב"ם שבכל מקרה מעשי ידיה לבעלה. וראה שם בשו"ע סי' צה סעי' ז' שהביא את הדעות. ראוי לציין את דברי המהרי"ט סי' ג' שכתב שמחלוקת זו הוא רק כאשר האישה מחליטה שמעשי ידיה לעצמה. אבל בסתמא אנו אומרים שזה שייך לבעלה. לכן אם תכווני מראש שאת רוצה לעצמך את שכר עבודתך את יכולה להפריש מעשרות לפני שאת נותנת לבעלך. משום שכאשר יש מחלוקת המוחזק יכול לטעון קים לי כדעה זו.

ג. את יכולה אף לומר "איני ניזונת ואיני עושה" כלומר, אם לדעתך ההכנסה שלך היא מעבר להוצאות המזונות של עצמך. ומאז בכל מקרה הוא לא חייב במזונותייך, והמשכורת נשאר שלך לדעת כולם. רק צריכים לשים לב, לחשב גם את המדור. (לדוגמא, שכירות דירה היא 4000 ש"ח, העלות של המדור לאישה היא 2000 ש"ח אם אין ילדים. אם יש, זה מעט פחות משום שמדור של הילדים האב חייב בהם). וזאת משום שיש מחלוקת האם מדור זה לחלק מחיוב המזונות או לא. ראה רמ"א אבה"ע סי' סט סעי' ד'.

עד כאן התשובה היא על החלק ההלכתי. אולם נדמה לי שמאד לא בריא להגיע למצבים כאלה. את צריכה לעשות מאמצים להביא אותו לייעוץ משותף שילמדו אותכם כיצד צד אחד צריך לכבד את רצונותיו וצרכיו של הצד השני. או אולי איזה מנגנון מוסכם שיקבע כיצד לנהוג כאשר ישנם חילוקי דעות. אחרת היחסים ביניהם עלולים להידרדר...

הרבה הצלחה

ממזר בחיוב פרייה ורבייה?

שאלה:

האם ממזר חייב במצוות פרייה ורבייה או שמא נאמר שהוא מרבה פסולים בעולם?!

תשובה:

שלום רב,

בפשטות ודאי שהוא חייב בפרייה ורבייה. אמנם כתב הבית שמואל אבה"ע סי' ד' ס"ק לה שאסור להרבות ממזרים בישראל, אבל זה דין כללי שלא להרבות ממזרים. אולם ברור שא"א למנוע מאדם חיוב מצוות עשה דאורייתא, גם אם הוא ממזר.

אמנם יש שכתבו שהוא לא חייב בפו"ר משום שלא יתכן שהתורה רוצה שירבו ממזרים בישראל. ראה מנחת חינוך א'. וכן בהפלאה (נתיבות לשבת סי' ד'). ודעת היעב"ץ שממזר חייב בפרייה ורבייה וראייתו מסוטה (כו"א) שם אמרו שאשת ממזר שהיא סוטה משקים אותה, ושואלת הגמ' פשיטא? מתרצת הגמ' שהחידוש הוא שאולי לא היינו משקים אותה כדי שלא יתרבו פסולים קמ"ל שכן משקים אותה. משמע שיש חיוב פרייה ורבייה גם לממזרים. וכן נראה מדברי הנודע ביהודה (תניינא יו"ד סי' קפב). וראה שם בפירוש מנחה חריבה

בסוגיא בסוטה (ראב"ד ירושלים, הגר"פ אפשטיין) שרצה לדחות את הראיה של היעב"ץ אבל בכל אופן, ודאי שאם הממזר רוצה להנשא שאין למנוע ממנו.

ראה עוד בספר חשוקי חמד של הרב זילברשטיין (בכורות נג,א) בשם חמיו הגרי"ש אלישיב זצ"ל: "וכעין סברא זו שמעתי ממו"ח מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א כששאלוהו האם מותר לשדך ממזר עם גיורת, כי הרי נאמר במסכת גיטין (דף מא) שחז"ל לא מצאו תקנה לחצי עבד חצי בן חורין, ולכן כופין את רבו לשחררו. והקשו התוס', הרי יכול למצוא ממזרת, ותיצו התוס' דלא רצו לעשות תקנה להרבות ממזרים בישראל, ואם כן אולי אסור אף לשדך גיורת לממזר מהאי טעמא. והשיב מו"ח שליט"א דהממזר חייב בפו"ר, ואם כן מותר לשדך לו גיורת כדי לאפשר לו לקיים את המצוות, ומה שכתבו התוס' דאין להרבות ממזרים, כוונתם דלנו אין ליזום תקנות כאלה לחצי עבד חצי בן חורין, ולכן יש לשחררו".

הפקרת עצי פרי כדי להפטר מתרומות ומעשרות

שאלה:

בס"ד, אדם שהפקיר בגינה שלו את העצים בפני שלשה קרובים האם בשעה שיהודי אחר מכניס את הפירות לביתו צריך לעשרם ?

תשובה:

שלום רב

פירות שהיו הפקר אפילו שעה אחת במהלך גידולם קודם שבאו לידי גמר מלאכה וגם לאחר שבאו לעונת המעשרות הם עדיין הפקר - פטורים מהמעשר, גם אם אחר כך נכנסו לביתו [ראה ר"ש פאה א ו, תוס' ב"מ כא ב], לכן ניתן בהחלט להפקיר, בפני שלושה אנשים, והם יכולים להיות אוהביו שהוא סומך שלא יקחו מהפירות, אבל ההפקר יהיה גמור, ובאופן עקרוני גם אם אחר כך יזכה בהם הם פטורים כיון שהיה זמן שהיו הפקר. אלא שהואיל ותיקנו חכמים שהמפקיר יוכל לחזור בו מההפקר תוך שלושה ימים אם עדיין לא זכה בכך אף אדם, ואם הוא חוזר בו הם חייבים בתרומות ומעשרות מדרבנן, ראה שו"ע חו"מ סי' רעג סעי' ט ובסמ"ע ס"ק יג, יש שסברו שכך הוא גם כשאינו חוזר בו, אלא שזכה בפירות בתוך אותם ג' ימים, ראה ר"ן נדרים מג ע"ב, ואף שהרא"ש שם חולק עליו בכך, יש להחמיר כדעת הר"ן ולהמנע מלזכות בפירות שלושה ימים [ראה כס"מ ולח"מ נדרים ב יז שנחלקו בכך בדעת הרמב"ם].

ומכל מקום נראה שחבל לעשות את התהליך הזה ולבטל מצוה חביבה זו...

בית חכם בשבת

שאלה:

אשמה לקבל מידע הילכתי לגבי הפעלת מכשירים בשבת ע"י קול. כגון: מכשיר הנקרא "אלכסה" שמחובר על ידי האינטרנט למכשירי הסלולאר בבית וכן לעוד מכשירים ועל ידי פקודה קולית מבצע מטלות (כגון: שרון מעורר וכדו'). לצערי לא מצאתי התייחסות גדולה ל"בית חכם", דבר שבשנים הבאות יצבור תאוצה בקרב הציבור, וימציא שאלות מסוג זה.

תשובה:

שלום וברכה

ברור הדבר שאין כל הבדל בין אם אתה מפעיל ביד או באמצעות קול, אם כך היא דרך הפעלתו של המכשיר הרי שזה נחשב מעשה בידים שאסור מן התורה ככל מעשה ישיר אחר. מה שמצינו בספרים ביטוי "מעשה בידים" כהיפוכו של הגרמא, זה משום שבמציאות החיים בכל הדורות כל מעשה שלא מבוצע ביד ממש תמיד היה גרמא, אבל ודאי שלפי המציאות המשתנית יש אפשרות לעשיית מעשים ישירים גם שלא ביד. (אגב, בסוגיה בב"ק ד', ובתמורה ג, מבואר שדיבור נחשב למעשה (לא מדובר שם על שבת, אלא רק להביא מקור לכך שיש מושג של מעשה ע"י דיבור).